

POLITEN

#2 - maj 2007
39. årgang

Hvis du vil vide signifikant mere...

STAFETTEN

Finn Tarp

PEDER ANDERSEN

Ny institutleder

Nils Bernstein

Interview med Nationalbankdirektøren

Ny redaktør på bladet

Kirsen Hasberg

Tutor

Se de bedste billeder...

Christinas klumme

UDVIKLINGSØKONOMI

En af de mere fornøjelige oplevelser, jeg har haft, var i forbindelse med udarbejdelsen af min tiltrædelsesforelæsning som professor i udviklingsøkonomi ved Økonomisk Institut i november 2002. Min mor gjorde mig opmærksom på, at morbror Ove havde fundet ud af, at en af mine forfædre, en søn af borgmesteren i Randers, havde tilknytning til Københavns Universitet. Han studerede jura i midten af 1600-tallet, og blev senere adlet under navnet Peder Rosenørn. Peder var en af datidens berejste mænd – i Europa forstås. Rosenørns Allé er opkaldt efter Peder, og han blev gift med en borgmesterdatter fra Aalborg. Her voksede jeg op 300 år senere, og blev sammen med min kæreste og senere kone (Grethe) student fra Aalborg Katedralskole i 1970. Grethe og jeg har fulgtes ad siden da, først til København, hvor jeg blev stud. polit, og dernæst til USA, hvor jeg læste økonomi ved University of Illinois i Champaign-Urbana.

I 1978 blev jeg færdig med mit speciale om vækst og indkomstfordeling i ulande, som blev belønnet med Zeuthenprisen, og i mellemtiden havde vi fået arbejde i det sydlige Afrika. Det blev til to år i Swaziland som "Associate Experts" ved FNs Landbrugs- og Fødevarerorganisation (FAO). Dernæst fulgte knap otte spændende år i Mozambique, inden vi i 1988 vendte hjem til Danmark – med kufferten fuld af erfaringer og i det hjemlige optagede af vores to børn. Jeg blev ansat som adjunkt i udviklingsøkonomi ved Økonomisk Institut, blev lic. polit i 1992, og har siden da haft som ambition at være med til at gøre udviklingsøkonomien til ét af de mange spændende fagområder, stud. polit'er kan følge. Det hører med til min personlige baggrund, at Grethe og jeg i 2000-2003 var udstationeret igen, denne gang i Vietnam. Alt i alt har jeg tilbragt lige godt halvdelen af mine hidtidige næsten 30 post-cand. polit år i forskellige lande i den Tredje Verden.

Lidt om faget

Professor Mogens Boserup, hvis kone Ester Boserup er den mest citerede danske udviklingsøkonom, underviste før min tid i udviklingsøkonomi ved Økonomisk Institut. Mogens og Ester arbejdede tæt sammen med Nobelpristageren Gunnar Myrdal om hans udviklingsøkonomiske klassiker "Asian Drama", og Mogens Boserup spillede blandt sine mange gøremål en central rolle i Danidas første år. Han var ved siden af udviklingsøkonomien optaget af den økonomiske teorihistorie, og besøgte professor Hans Brems i Champaign-Urbana flere gange. Det var i samtaler med Brems og specielt med hans kollega professor Werner Baer, at det i midten af 1970'erne begyndte at gå op for mig, hvor spændende et fag, udviklingsøkonomi er. Baer, der er specialist i Brasiliens økonomi,

tilhørte den dengang meget indflydelsesrige latinamerikanske strukturalistiske skole, og han gjorde det klart for mig, at udviklingsøkonomien er en blanding af empirisk og teoretisk arbejde af positiv såvel som normativ art. Det kan faktisk undertiden være svært at adskille de enkelte ingredienser – specielt da områdets centrale problemstillinger synes i næsten konstant bevægelse.

Som noget helt centralt gælder også, at det udviklingsøkonomiske felt er karakteriseret ved en spændende sameksistens af konkurrerende, men samtidigt gensidigt supplerende teoretiske og praktiske tilgange. De forskellige paradigmers fortolkning af virkeligheden og dennes økonomiske og sociale fænomener spiller derfor en vigtig rolle for formuleringen af de policy-konklusioner, der er en central del af fagets indhold. Jeg blev dybt fascineret, og siden da har den traditionelle udviklingsøkonomis fokus på utilstrækkelighederne i standard neoklassisk teori som grundlag for indsigt og politik-formulering i u-landssammenhænge inspireret mig. Fattigdomsfælder, markedsfejl, stigende skalaafkast, eksternaliteter, strategisk komplementaritet og behovet for koordinering var og er fortsat emner, som står centralt i vores fag og i min faglige forståelse.

Den neoklassiske mod-revolution og økonomisk politik

I 1983 erklærede Depak Lal udviklingsøkonomien for død. Faget havde efter hans vurdering ført til uholdbar interventionistisk økonomisk politik, og havde – som han udtrykte det – egentlig ikke noget specielt at bidrage med. God udviklingsøkonomi var simpelthen god økonomi (som vi kender fra de udviklede lande) anvendt i u-landssammenhæng. Jeg havde – nok til nogens overraskelse – en vis forståelse for Lals tanker. Jeg var i 1981 blevet fyret fra et job, fordi jeg havde insistet på, at vi burde holde op med at negligere prisernes rolle i udarbejdelsen af en samlet strategi og plan for den mozambikanske skovbrugssektor. Så jeg forstod vældig godt, at datidens planlægger-mani kunne drives for vidt.

Samtidig var jeg overbevist om, at Lal tog grundigt fejl i sin promovning af "laissez faire" økonomisk analyse og politik i u-landene. Min licentiat afhandling, der senere blev udgivet af Routledge, blev skrevet som et forsøg på at bidrage til den gryende debat om stabilisering og strukturaltilpasning med fokus på Afrika. IMF's og Verdensbankens modeller og ret så dogmatiske økonomiske politik optog mig. Flere artikler og bøger bl.a. om Sydafrika, Mozambique og Ghana kom til om dette emne, og jeg var ikke populær for min skarpe kritik blandt udviklingskollegaerne i bl.a. Verdensbanken. Lidt efter lidt fik tonen dog en noget anden lyd. Professor Joseph Stiglitz kom til som cheføkonom i Banken, og

selvom han ikke holdt så længe i denne stol, stod det klart, at den neoklassiske mod-revolution ikke kunne holde dampen oppe. Både ny teori og virkelighedens verden var ved at prikke hul i ballonen.

Den nye udviklingsøkonomi og de mange nye data

I løbet af 1990'erne blev det gradvist klart, at udviklingsøkonomien var i en forandringsproces. Meget af den intuitive indsigt fra den tidlige udviklingsøkonomi (og min "børnelærdom" fra studietiden) var der ikke noget galt med. Den holdes der fortsat fast i. Men behovet for større præcision og den deraf stigende anvendelse af matematik og moderne økonometriske metoder er blevet anerkendt. Det samme gælder den centrale betydning af bedre mikroøkonomisk forståelse som en uundværlig partner ved siden af den traditionelle mere makrobaserede udviklingsøkonomi. Ny mikroteori og udviklingsøkonomisk modellering bidrog i 1990'erne til gennembrud, som blev belønnet med flere nobelpriser; og adgang til nye data fra såvel husholdnings- og virksomhedsurveys som de mere overordnede nationale "social accounting matrices" (SAMs) udvidede de analytiske muligheder. Det blev igen "in" at være udviklingsøkonom, og fagområdets relevans kom i fornyet fokus i en erkendelse af, at det er ikke blot socialt uacceptabelt, men også økonomisk inefficiant, at mere end én milliard mennesker af jordens befolkning må leve for mindre end én dollar om dagen. Personligt har jeg indenfor ovennævnte ramme (udover en vedvarende interesse for problemstillinger vedrørende vækst og fordeling som blev grundlagt i min studietid) bl.a. været optaget af betydningen af risiko og transaktionsomkostninger i ulande. Hertil kommer emner som måling af fattigdom og brug og videreudvikling af anvendte generelle ligevægtsmodeller (CGE) som analyseværktøj. Megen af min forskningstid er blevet brugt i tæt samarbejde med Henning Tarp Jensen på at etablere de nødvendige data i konkrete landesammenhænge, og studier af emner som landbrugssektorens rolle og effekterne af handelspolitiske indgreb. Interessant nok har det vist sig, at etablerede politik-anbefalinger ofte ikke er særligt robuste. Det ser jeg som en stor udfordring for vores fag.

Efter nogle spæde forsøg i Guinea-Bissau med analyser af betydningen af sundhedsviden, er der i de seneste ca. fem år også

kommet en række stort anlagte (panel) husholdnings- og virksomhedsstudier i Vietnam og Mozambique til blandt mine interessefeltet. Økonomisk Instituts udviklingsøkonomiske gruppe (kendt under forkortelsen DERG – se <http://www.econ.ku.dk/derg/>) har allerede publiceret en del artikler af mikroøkonometrisk karakter på dette grundlag. John Rand og Mikkel Barslund har været blandt de særligt aktive, og vi venter os meget af de kommende års arbejde. To nye forskningsadjunkter (Katleen Van den Broeck og Patricia Silva) arbejder nu i gruppen, og vi er centralt placeret i udviklingsøkonomisk arbejde i to spændende lande. Vietnam og Mozambique er faktisk henholdsvis nummer to og tre på den danske liste over bistandssamarbejdslande. Det indbyder til sammenlignende studier, som jeg forventer, vi kan lære meget af.

Virker bistand?

Fordelejen af international bistand og en søgen efter svar på, om bistanden virker, har spillet en central rolle i min forskning igennem mange år. Dette felt ligger i lige forlængelse af mit mere udviklingspraktiske erfaringsgrundlag, og det er blevet til såvel bøger som artikler om dette emne. Fremhæves skal først og fremmest en række fællespapirer med Henrik Hansen (der snart tiltræder som professor ved Fødevarerøkonomisk Institut) og heriblandt især et papir i *Journal of Development Economics*. En artikel om bistand og vækst med Henrik Hansen og Carl-Johan Dalgaard i *Economic Journal* hører også med. Det et af de senere års mest citerede akademiske bidrag om dette emne, og der hersker international respekt om det arbejde, vi i København har udført på bistandssområdet. Det bliver på denne baggrund spændende at se, hvad de kommende år vil bringe. Masser af udfordringer venter. Som bidrag til litteraturen om IMF og Verdensbanken, som er en af de røde tråde i mit arbejde, vil jeg til slut gerne fremhæve et papir med Thomas Barnebeck Andersen og Thomas Harr i *European Economic Review*. Heri påviser vi, hvordan USA benytter sig af beslutningsprocessene i IMF til at fremme sin egen udenrigspolitiske dagsorden.

Afsluttende bemærkninger

Både mit praktiske udviklingsarbejde og min forskningsmæssige indsats indenfor udviklingsøkonomi har været drevet af nysgerrighed. Hvad er det, der forårsager vækst og udvikling i ulande, og hvad kan der via økonomisk politik og områder som udviklingsbistanden gøres for at fremme denne proces. Jeg har brugt en væsentlig del af mit arbejde på at opbygge en solid forståelse heraf i konkrete landesammenhænge, specielt men ikke kun i Afrika. Denne viden har jeg hidtil været så heldig at kunne videreudvikle og bygge på i samarbejde med kompetente kollegaer i såvel landespecifikke som tværgående forskningsprojekter. Det håber jeg meget at kunne fortsætte med samtidig med at undervisningen i udviklingsøkonomi passes. Herudover er den store institutionelle udfordring, der venter forude, at gruppen af forskere indenfor det udviklingsøkonomiske fagområde ved Økonomisk Institut fortsat trives og udvikler sig.